

LOKALNA SAMOUPRAVA

elementi lokalne samouprave

- teritorialni element – lokalna skupnost
- funkcionalni element – lastno delovno področje
- organizacijski element – opravljanje nalog neposredno ali po svojih organih (*izvirne in prenesene naloge*)
- materialno-finančni element – lastna materialna in finančna sredstva
- pravni element – lastnost pravne osebe

pravna ureditev

- temeljna izhodišča so zagotovljena že v ustavi, razčlenjena v zakonih
- država ne sme posegati v položaj lokalnih skupnosti

struktura lokalne samouprave

- obvezna enonivojska samouprava – občine
- drugi nivo je v neobvezen, odvisen od volje občin – pokrajine, širše lokalne skupnosti

lokalne samoupravne skupnosti

- občina – temeljna lokalna samoupravna skupnost
- pokrajine, širše samoupravne lokalne skupnosti – občine se lahko samostojno odločijo, da se bodo povezale
- zveze, skupnosti, združenja – lokalne skupnosti se lahko medsebojno sodelujejo ne da bi se združile
- lokalne samoupravne skupnosti so osebe javnega prava
- imajo pravico posedovati, pridobivati in razpolagati z vsemi vrstami premoženja
- financiranje – iz lastnih virov, gospodarsko slabše razvitim je dolžna pomagati država

organizacija lokalne skupnosti

- občani odločajo o zadevah lokalne skupnosti prek občinskih svetov
- člani svetov se volijo svobodno, tajno in neposredno, na podlagi splošne in enake volilne pravice
- neposredna demokracija – zbori, referendum, ljudska iniciativa

OBČINA

- enonivojska skupnost, temeljna in obvezna samoupravna lokalna skupnost

območje občine

- obsega eno ali več naselij, najmanj 5000 prebivalcev
- mora zadovoljevati skupnimi potrebe prebivalcev in interesi prebivalcev ter izpolnjevati druge naloge
- mora se oblikovati na območju, na katerem lahko ustrezno izpolnjuje svoje naloge
- pogoji: na območju zagotovljena osnovna šola, zdravniška in socialna oskrba, komunalna opremljenost, preskrba z življenjskimi potrebščinami...

ustanovitev

- občina se ustanovi z zakonom, vendar mora biti prej opravljen referendum, da se ugotovi volja prebivalcev
- brez opravljenega referenduma občine ni mogoče ustanoviti – obligatorni referendum
- DZ se ne zavezuje da bo to odločitev upošteval

naloge

- ustava: v pristojnost občine spadajo lokalne zadeve, ki zadevajo prebivalce občine
- zakon: občina samostojno opravlja lokalne zadeve javnega pomena
- državni organi opravljajo samo tiste naloge, ki jih lokalna samouprava ni sposobna opravljati
- izvirne naloge – naloge, ki jih občina samostojno opravlja, lokalne zadeve, ki zadevajo prebivalce občine
- prenesene naloge – naloge iz državnih nalog, ki jih država prenese nanjo
 - država lahko z zakonom prenese na občino opravljanje posameznih nalog iz državne pristojnosti,
 - obvezno je predhodno soglasje občine
 - namen prenosa – v občini se naloge opravljajo bolj racionalno in učinkovito
- občina po zakonu opravlja naloge: premoženje, gospodarski in prostorski razvoj, gradnja, javne službe, socialno skrbstvo, okolje, komunala, izobraževanje, vzgoja, šport in rekreacija, kultura, ceste, prireditve...
- ostale naloge občine:
 - poseduje, pridobiva, razpolaga z vsemi vrstami premoženja
 - ustanavlja in vodi javna podjetja
 - določa svoj proračun

MESTNA OBČINA IN OBČINA S POSEBNIM STATUSOM

mestna občina

- mesto lahko pridobi poseben položaj mestne občine
- pogoji za ustanovitev – gosto strnjeno naselje, dnevna migracija prebivalstva, vsaj 20.000 prebivalcev, vsaj 15.000 delovnih mest, geografsko, gospodarsko, kulturno središče območja
- postopek ustanovitve – ustanovi DZ z zakonom, določi ime in meje mestne občine
- mestna občina opravlja določene naloge iz državne pristojnosti, ki se nanašajo na razvoj mest
 - primestni promet, gostinstvo, prostor, gradnja, geodezija, srednje izobraževanje, zdravstvo

občina s posebnim statusom

- poseben status podeli DZ
- pogoje za pridobitev statusa določa zakon
- gre za poseben interes občine za ohranitev poselitve, razvoja posameznih območij, opravljanje posebnih nalog...

OBČINSKI ORGANI

1. OBČINSKI SVET

- predstavniško telo občine
- volijo ga prebivalci občine, mandatna doba 4 leta
- volitve na podlagi splošne in enake volilne pravice, neposredno in tajno glasovanje

občinski svet odloča:

- vseh zadevah v okviru pravic in dolžnosti občine – izvirne pristojnosti
- zadevah iz prenesene pristojnosti
- zadevah ki jih določa statut

funkcije občinskega sveta

- urejevalna: sprejema splošne akte občine (*statut, odloki*)
- volilna: voli, imenuje, razrešuje občinske funkcionarje (*župan, podžupan, člani občinskega sveta*)
- nadzorna: nadzoruje delo župana, podžupana, občinske uprave glede izvrševanja odločitev občinskega sveta

sprejemanje odlokov in drugih aktov:

- akte predlaga v sprejem občinskemu svetu župan, komisije, odbori občinskega sveta, člani občinskega sveta
- občinski svet odloča na sejah, veljavno lahko sklepa, če je navzoča večina članov
- akte sprejema na seji z večino glasov navzočih članov

občinski svet je kolegijsko telo:

- predsednik je župan, sklicuje in vodi seje občinskega sveta
- zakon posebej predpisuje kdaj in kako mora župan sklicati sejo

delovna telesa občinskega sveta:

- obvezno mora imeti komisijo za mandatna vprašanja, volitve in imenovanja
- lahko ustanovi tudi druge komisije in odbore
- naloga delovnih teles: obravnavajo zadeve iz pristojnosti občinskega sveta, dajejo mnenja, predloge...

člani občinskega odbora

- od 7 – 45 članov, odvisno od velikosti občine
- svojo funkcijo člani opravljajo častno, nepoklicno
- mandatna doba članov traja 4 leta, mandat lahko preneha pred potekom tega roka
- nezdržljivost funkcije člana občinskega odbora s funkcijo župana, podžupana, člana nadzornega odbora, z delom v občinski ali državni upravi

predstavniki narodnih skupnosti

- najmanj 1 predstavnik v občinskem svetu na narodnostno mešanem območju
- svet narodne skupnosti mora dati soglasje k sprejetju tistih aktov, ki zadevajo pravice narodnih skupnosti
- zastopana je tudi romska skupnost na območjih kjer je avtohtono naseljena

2. ŽUPAN

- izvoljen neposredno za 4 leta
- je individualni organ – sposoben ukrepati v »izrednih razmerah«, če se občinski svet ne more sestati, lahko sprejeme začasne ukrepe in jih predloži občinskemu svetu ko se sestane

podžupani:

- poleg župana ima občina enega ali več podžupanov
- izvoli ga občinski svet na predlog župana
- pomaga županu pri delu, ga nadomešča

naloga

- vodi občinsko upravo
- predstavlja in zastopa občino
- varuje zakonitost delovanja občinske samouprave

župan je neposredno povezan z občinskim svetom

- predstavlja občinski svet
- sklicuje in vodi seje
- ni član občinskega sveta, nima pravice glasovati
- skrbi za izvajanje odločitev občinskega sveta – skrbi za objavo statuta, odlokov
- predlaga odločitve občinskemu svetu – proračun občine, odloke in druge akte
- nadzoruje zakonitost delovanja občinskega sveta – objavo akta lahko zadrži, če meni da je protiušten ali nezakonit, lahko vloži zahtevo za oceno ustavnosti in zakonitosti na ustavnem sodišču

nezdružljivost funkcije župana

- z občinskimi funkcijami, z delom v občinski upravi
- ne more biti član občinskega sveta, član nadzornega odbora
- funkcijo opravlja nepoklicno, razen, če se odloči, da bo funkcijo opravljal poklicno

3. NADZORNI ODBOR

- organ, ki nadzoruje finančno poslovanje občine
- nadzoruje javno porabo v občini – smotrnost porabe proračunskih sredstev
- opravlja nadzor nad razpolaganjem s premoženjem občine

člani nadzornega odbora:

- svoje naloge opravljajo nepoklicno
- imenuje jih občinski svet za mandatno dobo 4 leta
- njihova funkcija nezdružljiva s številnimi funkcijami

OBČINSKA UPRAVA

- izvaja odločitve občinskih organov
- izvaja nadzorstvo nad izvajanjem občinskih predpisov in drugih aktov
- o upravnih stvareh in občinski pristojnosti odloča na prvi stopnji občinska uprava, na drugi župan
- sestavljena je iz organov občinske uprave
- organizacijo in delovno področje občinske uprave določi občinski svet na predlog župana
- župan – predstojnik občinske uprave
- tajnik občine – neposredno vodi delo občinske uprave, imenuje ga župan

SPLOŠNI IN POSAMIČNI AKTI OBČINE

- občina ima pravico da s lastnimi pravnimi akti ureja notranjo organizacijo in družbena razmera v občini
- pravni akti občine so podrejeni samo ustavi in zakonom (*ne podzakonskim aktom*)
- predpisi morajo biti objavljeni, veljati začnejo 15. dan po objavi

statut:

- ureja temeljna razmerja v občini
- sprejema ga občinski svet z 2/3 večino vseh članov – absolutna kvalificirana velina

odloki, odredbe, pravilniki, navodila

- posamični akti s katerimi občina ureja zadeve iz lastne pristojnosti – izvirne pristojnosti

odloki, predpisi

- posamični akti s katerimi občina ureja zadeve ki jih je nanjo prenesla država – prenesene pristojnosti

PREMOŽENJE IN FINANCIRANJE

- občina se financira iz lastnih virov
- občinam, ki imajo slabšo gospodarsko razvitost je država zavezana zagotoviti dodatna sredstva

premoženje

- nepremičnine, ki so last občine, denarna sredstva, pravice - o odsvojitvi premoženja odloča občinski svet

financiranje

- **lokalne zadeve javnega pomena** financira občina iz lastnih sredstev, sredstev države, zadolžitev
- **lastni viri**: davki in druge dajatve, dohodki od premoženja
- občina ima pravico predpisati lastne davke za financiranje lokalnih zadev javnega pomena
- občini pripada tudi del prihodkov iz dohodnine

sredstva države

- država je dolžna zagotoviti dodatna sredstva za opravljanje nujnih nalog občine
- financira naloge, ki jih prenese v opravljanje občini
- sofinancira lokalne zadeve javnega pomena, če ima interes za razvoj občine
- z državnim proračunom se določi višina finančnih sredstev za posamezno občino

NADZOR DRŽAVNIH ORGANOV

- delovanje občinske samouprave je avtonomno

zadeve iz izvirne pristojnosti občine

- državni organi nadzorujejo zakonitost dela občinskih organov
- organi lokalnih skupnosti so dolžni ravnati po zakonu, kar nadzorujejo državni organi

zadeve iz prenesene pristojnosti občine

- državni organi nadzorujejo zakonitost, primernost in strokovnost dela občinskih organov
- nadzor je veliko večji

nadzor nad delom lokalnih organov

- nadzor izvajajo ministrstva in vlada
- če ministrstvo meni da je nek akt protiustaven ali nezakonit mora na to opozoriti občinski organ, ki je akt izdal
- če občinski organ ne uskladi akta, ministrstvo predlaga vladi zahtevo za postopek ocene ustavnosti in zakonitosti

urejanje zadev iz prenesene pristojnosti

- vlada in ministrstvo zadrži izvrševanj odlokov za katere meni, da so nezakoniti
- občina je dolžna izvajati prenesene naloge
- če občina ne izvaja prenesenih nalog ministrstvo ukrepa na stroške občine

urejanje zadev iz izvirne pristojnosti

- občina je dolžna izvajati izvirne naloge
- če tega ne stori ministrstvo nalogo izvrši samo, na stroške občine

OŽJI DELI OBČINE

- območje občine je enotno, lahko se ustanovijo ožji deli občine
- ožji deli občine se organizirajo kot vaške, četrtne, krajevne skupnosti
- pri tem se morajo upoštevati značilnosti območja
- pobudo za ustanovitev ožjih delov občine – lahko da zbor krajanov, določeno število prebivalcev
- občinski svet mora ugotoviti ali je to v interesu prebivalcev – na zboru krajanov, na referendumu

organi ožjega dela občine

- **svet** – organ upravljanja, izvolijo ga osebe, ki živijo na območju ožjega dela občine in imajo volilno pravico, občinskemu svetu predlaga odločitve, ki se nanašajo na ožji del občine
- **odbori** – ustanovijo se če ožji del občine nima sveta

POKRAJINA

ustanovitev pokrajine

- ni obvezna, o povezovanju v pokrajine samostojno odločajo občine - nastanek odvisen od pripravljenosti občin
- pokrajina se ustanovi na širšem, geografsko zaokroženem območju, na katerem je mogoče načrtovati razvoj
- v pokrajino so lahko vključena samo celotna območja občin
- pokrajine so osebe javnega prava
- pokrajina se ustanovi, spremeni, ukine zakonom na podlagi odločitve občinskih svetov, ki so sprejete z 2/3 večino vseh članov, lahko se izvede tudi referendum

naloge pokrajine

- lokalne naloge širšega pomena – nanašajo se na razvoj, zadovoljevanje skupnih potreb prebivalstva, krepitev lokalne samouprave, te naloge opravljajo pokrajine prek lastnih organov ali v sodelovanju z občinami
- zadeve iz državne pristojnosti, ki jih opravlja kot svoje izvirne pristojnosti – prenos mora zagotavljati ustrezen razvoj, upoštevati interese države, omogoča večjo decentralizacijo...
- zadeve iz državne pristojnosti, ki jih opravlja kot prenesene pristojnosti – pokrajina upravlja državne zadeve po navodilih in s sredstvi države

organi pokrajine

- pokrajinski svet – najvišji organ odločanja o vseh zadevah v okviru pravic in dolžnosti pokrajine, vsaka občina ima enako število predstavnikov, ki jih izvolijo občinski sveti
- predsednik – predstavlja, zastopa pokrajino, skrbi in odgovarja za izvajanje odločitev pokrajinskega sveta in pokrajinskih odborov, izvoli ga pokrajinski svet
- pokrajinski odbor – po potrebi

VARSTVO LOKALNE SAMOUPRAVE IN PRAVIC POSAMEZNIKOV TER ORGANIZACIJ

- če pride do spora o pristojnosti med državnimi organi in organi lokalnih skupnosti o tem odloča ustavno sodišče
- občina/pokrajina lahko vloži zahtevo za presojo ustavnosti in zakonitosti, če meni da država s predpisi posega v ustavni položaj in pravice lokalne skupnosti
- lokalne skupnosti v upravnem sporu spodbijajo konkretne upravne akte in ukrepe, s katerimi državni organi izvršujejo oblastni nadzor
- pred izdajo zakona ali predpisa, ki se nanaša na korist lokalnih skupnosti, mora DZ pridobiti njihovo mnenje

NEPOSREDNA DEMOKRACIJA

- pripadniki lokalne skupnosti imajo pravico do neposrednega sodelovanja pri odločanju o najpomembnejših zadevah v lokalni skupnosti
- neposredna demokracija se v samoupravnih lokalnih skupnostih uresničuje bolj učinkovito, zadeve so ljudem bližje, bolj razumljive
- neposredne oblike sodelovanja: zbor občanov, referendum, ljudska iniciativa

zbor občanov

- najbolj neposredno
- omogoča predlaganje, razpravljanje, sprejemanje odločitev
- gre za spontano in neformalizirano odločanje
- sodelujejo lahko vsi volilci v lokalni skupnosti
- obravnavajo zadeve, oblikujejo stališča, mnenje, oblikujejo predloge, pobude in odločajo
- zbor se skliče za vso občino ali za del
- zbor skliče župan
 - mora sklicati, če tako zahteva 5% volilcev, statut, zakon
 - lahko skliče na lastno pobudo, pobudo občinskega sveta

referendum

- referendum o splošnem aktu občinskega sveta
- posvetovalni referendum
- referendum o ustanovitvi občine/pokrajine

ljudska iniciativa

- 5% volilcev lahko zahteva izdajo ali razveljavitev splošnega akta iz pristojnosti občinskega sveta ali drugih občinskih organov

LOKALNE VOLITVE

volitve članov občinskega sveta

- redne, opravijo se vsaka 4 leta, lahko so predčasne
- postopek se začne z razpisom volitev – razpiše predsednik DZ
- volilna pravica: imajo je vse osebe, ki imajo volilno pravico pri volitvah v DZ in prebivajo v lokalni skupnosti
- kandidate/kandidatne liste predlagajo: politične stranke in volilci (*kandidata/listo kandidatov mora podpreti 15 volilcev*)
- organizacija volitev: vodijo volilne komisije in odbori

- volilne enote: oblikovane glede na velikost občine in glede na sistem razdelitve mandatov
 - občina se ne deli na volilne enote, volitve v celoti voli občinska volilna komisija
 - občina se razdeli na volilne enote v vsaki enoti se voli 1-3 člane, volitve vodi občinska volilna komisija in volilna komisija volilnih enot
- delitev mandatov: različne lokalne skupnosti imajo različne volilne sisteme
 - velike občine: proporcionalni sistem, glasuje se o listah kandidatov, s preferenčnim glasovanjem,
 - občina kot ena volilna enota: mandati se delijo na podlagi d'Hondtovega količnika
 - občina razdeljena na več volilnih enot: mandati se delijo na dveh ravneh – na ravni volilne enote po Harejevem količniku, na ravni občine po d'Hondtovem sistemu
 - manjše občine: večinski sistem, glasuje se o posameznih kandidatih, izvoljeni so tisti kandidati, ki so dobili največ glasov – sistem relativne večine

volitve župana

- voli se na neposrednih volitvah
- volijo ga državljani, ki imajo volilno pravico in stalno prebivališče v občini
- redne volitve župana razpise predsednik DZ
- kandidate predlagajo: politična stranka in volilci (*kandidata mora podpreti 50 volilcev*)